

Broj: 03/10-50-18-43-4/20
Sarajevo, 17.02.2020.

Istraživanje broj: 308
Vrsta istraživanja: PO, KOMP

RAZMATRANJE PREDSTAVKI GRAĐANA U PARLAMENTIMA

Istraživanje je namijenjeno poslanicima i delegatima, koji mogu postaviti dodatna pitanja, sugestije i komentare na email adresu: istrazivacki.sektor@parlament.ba.

Javnost Bosne i Hercegovine može komentirati radove, ali Istraživački sektor nema mogućnost da odgovara na komentare i diskutira o istraživanju.

Informacije navedene u sadržaju istraživanja važeće su u trenutku pripreme istraživanja i one se ne ažuriraju nakon objave istraživanja.

Istraživanje ne odražava zvaničan stav Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (PSBiH).

RAZMATRANJE PREDSTAVKI GRAĐANA U PARLAMENTIMA

Rad, prema zahtjevu naručioca, sadrži informacije o razmatranju predstavki građana u parlamentima Hrvatske, Slovenije, Sjeverne Makedonije, Srbije i Crne Gore. U radu su navedene odredbe poslovnika parlamenata kojima je uređeno razmatranje predstavki građana i opisano je postupanje po tim predstavkama.

Predstavka se općenito može odrediti kao podnesak kojim se svako može obratiti državnim i drugim organima radi pokretanja nekog postupka, ispunjenja neke svoje molbe ili kako bi im uputio neku svoju primjedbu, komentar ili sugestiju, a pritužba se može odrediti kao podnesak kojim se svako može obratiti nadležnom državnom i drugom organu ako smatra da su ugrožena ili povrijeđena neka njegova prava.¹

U Hrvatskoj, Sloveniji, Sjevernoj Makedoniji, Srbiji i Crnoj Gori pravo građana na podnošenje predstavke državnim organima i dobivanje odgovora na predstavku propisano je ustavom.²

U parlamentima navedenih zemalja za razmatranje predstavki građana zadužena su određena radna tijela: u Hrvatskom saboru to su Odbor za predstavke i pritužbe i Odbor za pravosuđe, u Državnom zboru Slovenije – Komisija za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti, u Parlamentu Sjeverne Makedonije – Stalna anketna komisija za zaštitu sloboda i prava građanina, u Parlamentu Crne Gore – Odbor za ljudska prava i slobode i Odbor za antikorupciju; osim u Narodnoj skupštini Srbije, gdje je svako radno tijelo zaduženo između ostalog i za razmatranje predstavki iz svoje nadležnosti.

Nadležnosti ovih radnih tijela propisane su u Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori parlamentarnim poslovníkom, a u Sloveniji i Sjevernoj Makedoniji poslovníkom i odlukom parlamenta o osnivanju i nadležnostima radnih tijela.

Poslovníkom **Hrvatskog sabora** propisano je da radno tijelo Sabora može raspraviti o predstavkama i prijedlozima koje građani podnose Saboru. Ako je predstavka ili prijedlog građana za donošenje zakona ili drugih akata upućena Saboru, predsjednik Sabora će je proslijediti predsjedniku matičnog radnog tijela koji je dužan najkasnije u roku od tri mjeseca izvijestiti podnositelja predstavke ili prijedloga o ishodu predstavke, odnosno prijedloga. Poslovníkom je također propisano da *Odbor za predstavke i pritužbe*:

¹ Struić, G., *Pravno uređenje predstavki u republici Hrvatskoj – pitanje koherentnosti normativnog okvira, potencijalni problemi u primjeni i moguća rješenja*, Pravni vjesnik, god. 34, br. 1, 2018, str. 55 <https://hrcak.srce.hr/199512> (datum pristupa 07.02.2020.)

² Član 46. Ustava Hrvatske: Svatko ima pravo slati predstavke i pritužbe, davati prijedloge državnim i drugim javnim tijelima i dobiti na njih odgovor; član 45. Ustava Slovenije: Svaki državljanin ima pravo na podnošenje peticija i na druge inicijative od općeg značaja; član 24. stav 1 Ustava Sjeverne Makedonije: Svaki građanin ima pravo da podnosi predstavke državnim organima i drugim javnim službama i da na njih dobije odgovor; član 56. stav 1 Ustava Srbije: Svako ima pravo da, sam ili zajedno sa drugima, upućuje peticije i druge predloge državnim organima, organizacijama kojima su poverena javna ovlašćenja, organima autonomne pokrajine i organima jedinica lokalne samouprave i da od njih dobije odgovor kada ga traži; član 57. stav 1 Ustava Crne Gore: Svako ima pravo da se, pojedinačno ili zajedno sa drugim, obrati državnom organu ili organizaciji koja vrši javna ovlašćenja i da dobije odgovor.

- razmatra predstavke, pritužbe i prijedloge upućene Saboru te ukazuje nadležnim tijelima na kršenje zakona i prava građana u postupku pred tijelima državne uprave i pravnim osobama koje imaju javne ovlasti,
- ukazuje Saboru na kršenje zakona i druge štetne pojave od šireg značenja i predlaže poduzimanje potrebnih mjera za njihovo otklanjanje,
- ispituje, putem ovlaštenih tijela, osnovanost predstavki, pritužbi i prijedloga te ukazuje ovlaštenim tijelima na potrebu poduzimanja, na zakonu osnovanih, mjera te o tome izvješćuje podnositelje predstavki i pritužbi, odnosno prijedloga,
- jednom godišnje Saboru podnosi izvještaj o svom radu.³

Ovaj odbor obrađuje i predstavke koje mu prosljeđuju Ured predsjednika Republike Hrvatske, Ured predsjednika Hrvatskog sabora te druga radna tijela Hrvatskog sabora,⁴ dok je *Odbor za pravosuđe*, između ostalih nadležnosti koje ima, nadležan i za razmatranje predstavki građana. Osim toga, *Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina* surađuje s radnim tijelima nadležnim za predstavke i pritužbe i s drugim radnim tijelima Sabora te može razmatrati i pitanja iz djelokruga tih radnih tijela, ako ocijeni da su važna za zaštitu ljudskih ili etničkih prava. *Odbor za zaštitu okoliša i prirode* nadležan je za pritužbe upućene Saboru kojima se ukazuje na štetne radnje u vezi s devastacijom okoliša te ispitivanje njihove utemeljenosti. Poslovníkom je predviđena mogućnost donošenja preporuke od strane Hrvatskog sabora, kojom se ukazuje na podnesene predstavke i pritužbe o nepravilnostima u radu pravnih osoba koje imaju javne ovlasti, s prijedlogom za njihovo razrješenje.⁵

Komisija za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora Slovenije, između ostalog:

- razmatra peticije i podneske – zahtjeve, prijedloge, molbe, pritužbe, prigovore ili druge podneske u kojima građani upozoravaju na određene probleme u vezi s provođenjem zakona i drugih akata,
- razmatra peticije i podneske koji se odnose na pojedinačna pitanja i traži od nadležnih organa da riješe ta pitanja po propisima,
- proučava peticije i podneske koje građani dostavljaju Državnom zboru i drugim organima i utvrđuje njihove uzroke,
- obavještava nadležna radna tijela Državnog zbora o pojavama koje se dešavaju prilikom provođenja zakona i predlaže im odgovarajuće mjere za učinkovito ostvarivanje prava, dužnosti i pravnih interesa građana.⁶

Stalna anketna komisija za zaštitu sloboda i prava građanina Parlamenta Sjeverne Makedonije, između ostalog, razmatra dopise građana i o njima zauzima stavove. Nalazi ove

³ Član 44. stav 8. i član 107. Poslovníka Hrvatskog sabora

<https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/inline-files/Poslovník%20Hrvatskoga%20sabora%20-%20procisceni%20tekst%202018.pdf> (datum pristupa 06.02.2020.)

⁴ Galović, R., *Predstavke i pritužbe kao sredstvo zaštite prava građana: kritički osvrt i ocjena učinkovitosti*, *Pravnik*, 47, 1 (95), 2014, str. 37 <https://hrcak.srce.hr/135476> (datum pristupa 07.02.2020.)

⁵ Član 79. stav 3., član 81., član 95., i član 164. stav 2. Poslovníka Hrvatskog sabora

⁶ Odluka o osnivanju i nadležnostima radnih tijela Državnog zbora Slovenije (Službeni list Slovenije br. 58/18) <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2018-01-2878/odlok-o-ustanovitvi-in-nalogah-delovnih-teles-drzavnega-zbora-odundtdz-6> (datum pristupa 10.02.2020.);

internetska stranica Državnog zbora [https://www.dz-](https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/ODrzavnemZboru/KdoJeKdo/DelovnoTelo?idDT=DT006)

[rs.si/wps/portal/Home/ODrzavnemZboru/KdoJeKdo/DelovnoTelo?idDT=DT006](https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/ODrzavnemZboru/KdoJeKdo/DelovnoTelo?idDT=DT006) (datum pristupa 07.02.2020.)

komisije su osnova za pokretanje postupka za utvrđivanje odgovornosti nosilaca javnih funkcija, a sama komisija ne može obavljati istražne ili druge sudske funkcije.⁷

Prema članu 15. stav 4. tačka 1. Zakona o Narodnoj skupštini **Srbije**, u ostvarivanju predstavničke funkcije Narodna skupština, odnosno narodni poslanici razmatraju predstavke i prijedloge građana.⁸ Članom 44. Poslovnika Narodne skupštine Srbije propisane su nadležnosti svih radnih tijela, a jedna od tih nadležnosti je razmatranje inicijativa, peticija, predstavki i prijedloga iz nadležnosti radnog tijela. Predsjednik radnog tijela može od članova tog radnog tijela formirati radnu grupu za razmatranje pojedinih pitanja te su predsjednici radnih tijela imenovali radne grupe za razmatranje predstavki iz nadležnosti radnog tijela. Osim toga, u članu 66. Poslovnika propisano je da *Odbor za kontrolu službi bezbjednosti*, između ostalog, razmatra prijedloge, peticije i predstavke građana koji su upućeni Narodnoj skupštini u vezi s radom službi bezbjednosti i predlaže mjere za njihovo rješavanje i o tome obavlještava podnosioca.⁹

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine **Crne Gore** između ostalog razmatra i zauzima stavove po predstavkama građana i pravnih lica koje se odnose na ostvarivanje prava građana, a *Odbor za antikorupciju*, između ostalog, razmatra predstavke i upućuje ih nadležnim organima.¹⁰

U **Hrvatskoj** i **Srbiji** nadležna parlamentarna radna tijela primljene predstavke upućuju na dalje postupanje nadležnim organima, uz zahtjev da o postupanju obavijeste radno tijelo (u **Hrvatskoj** osim toga traže i (hitna) očitovanja, ili hitno postupanje i okončanje postupka). U **Sloveniji** nadležno radno tijelo u vezi s predstavkama traži od nadležnih organa dodatna pojašnjenja ili upoznavanje s odlukama organa, dok se u **Crnoj Gori** nakon upoznavanja radnog tijela s predstavkama one prosljeđuju zaštitniku ljudskih prava i sloboda, uz zahtjev da obavijesti radno tijelo o postupanju po predstavkama.

Prema podacima iz Izvještaja *Odbora za predstavke i pritužbe Hrvatskog sabora* za 2018. godinu, ovaj odbor je u 2018. godini zaprimio i obradio 150 predstavki i pritužbi, a 108 su bili predmeti iz prethodnih godina, te ponovljene ili dopunjene predstavke i pritužbe. Sve pristigle pisane predstavke i pritužbe Odbor je obradio u skladu s Poslovníkom Sabora i uputio nadležnim organima na postupanje ili je neposredno pisano odgovoreno podnosiocima predstavki. Od ukupno obrađenih 258 pisanih predstavki i pritužbi, Odbor je zaprimio očitovanja nadležnih organa za 227, a od tog broja, građanima se pomoglo u ostvarivanju njihovih prava i interesa u 78 predmeta, koji su riješeni u njihovu korist. Odbor je zaprimio 54 zahvale građana (pisane i usmene) za posredovanje u rješavanju njihovih problema putem nadležnih organa. Osim toga, Odbor je u direktnom telefonskom kontaktu odgovorio na pitanja građana, davale su im se informacije te su savjetovani u ostvarivanju svojih prava u ukupno 215 slučajeva. Odbor je primio na razgovor sve građane koji su tražili da usmeno iznesu svoje probleme te ih se nakon toga uputilo na podnošenje pisanog podneska Odboru ili nadležnom

⁷ Internetska stranica Parlamenta Sjeverne Makedonije https://www.sobranie.mk/rabotni-tela-2016-2020-ns_article-postojana-anketna-komisija-za-zashtita-na-slobodite-i-pravata-na-gragjaninot-16.nspix (datum pristupa 10.02.2020.)

⁸ Zakon o Narodnoj skupštini Srbije https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_narodnoj_skupstini.html (datum pristupa 12.02.2020.)

⁹ Član 44. i član 66. stav 1. alineja 9. Poslovnika Narodne skupštine Srbije [http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/vazna-dokumenta/poslovnik-\(precisceni-tekst\)/ceo-poslovnik-\(precisceni-tekst\).1423.html](http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/vazna-dokumenta/poslovnik-(precisceni-tekst)/ceo-poslovnik-(precisceni-tekst).1423.html) (datum pristupa 06.02.2020.)

¹⁰ Član 44 i član 48a Poslovnika Skupštine Crne Gore http://www.skupstina.me/images/dokumenti/Poslovnik_-_pre%C4%8Di%C5%A1%C4%87eni_tekst.pdf (datum pristupa 07.02.2020.)

organu. U 2018. godini Odbor je uputio 253 požurnice. „Zbog sporosti u postupanju Odbor je i požurivao nadležna tijela da se očituju građanima i Odboru. Činjenica je da je potrebno uputiti veći broj pisanih požurnica nadležnim tijelima kako bi donijeli odluku sukladno sa svojim zakonskim ovlastima, odnosno da bi postupak bio završen u razumnom roku. Nažalost, neka tijela uprave po pritužbama građana ne odlučuju niti nakon većeg broja pisanih požurnica.

Vezano za sporost u rješavanju po podnescima (zahtjevima) građana, postavlja se pitanje odgovornosti zaposlenih i ovlaštenih osoba koje pasivnim stavom i sporošću administracije postupaju na štetu građana, a za to ne snose nikakvu odgovornost, niti posljedice.

Analizom zaprimljenih pritužbi i na temelju registriranih predmeta (ukupno njih 258 u 2018. godini) razvidno je da u nekim slučajevima nisu dovoljne niti požurnice Odbora.“¹¹

Komisija za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora **Slovenije** usvojila je Dogovor o radu Komisije u periodu 2014-2018, prema kojem se zaprimljeni podnesci razmatraju na način da ih stručni saradnik Komisije pregleda i od nadležnih organa traži, na osnovu člana 45. Poslovnika Državnog zbora, dodatna pojašnjenja ili upoznavanje s odlukama organa po određenom pitanju, ili sam odgovori podnosiocu. U odgovoru će stručni saradnik po potrebi poučiti podnosioca o zakonskim i drugim osnovama koje se odnose na njegov slučaj ili će ga poučiti o mogućim žalbenim i drugim sredstvima koja su mu na raspolaganju u konkretnom postupku. Pojedinačni podnesci ili problematika koja proizlazi iz podneska mogu se na prijedlog predsjednika ili članova Komisije razmatrati i na sjednici Komisije kao posebna tačka dnevnog reda, a mogu se obaviti i radni razgovori i obilasci na terenu. U tom slučaju stručna služba priprema detaljnu informaciju o problematici i po mogućnosti prikuplja dodatne materijale. Članovi Komisije se upoznaju sa zaprimljenim podnescima putem dvomjesečnih informacija koje priprema stručna služba.¹² Prema dostupnim podacima, Komisija je u 2019. godini razmatrala 113 predstavi.¹³

Nismo pronašli izvještaje *Stalne anketne komisije za zaštitu sloboda i prava građanina* Parlamenta **Sjeverne Makedonije**.

Prema Uputstvu za postupanje s inicijativama, peticijama, predstavkama i prijedlozima upućenim Narodnoj skupštini **Srbije**, koje je donio generalni sekretar Narodne skupštine Srbije 05.12.2012. godine, Služba Skupštine je dužna da podneske stručno obradi i predoči ih Narodnoj skupštini, odnosno radnom tijelu ili poslaničkoj grupi, radi davanja odgovora. Zaposleni u Službi koji obavljaju poslove za potrebe odbora, u dogovoru s predsjednikom odbora, podneske dostavljaju članovima odbora radi upoznavanja ili razmatranja na sjednici odbora, uz stručno mišljenje o tome kako postupiti u vezi s podneskom. Ako odbor utvrdi da se radi o podnesku koji treba ustupiti drugom nadležnom organu, služba odbora dostaviće podnesak tom organu i obavijestit će o tome podnosioca podneska u roku od 30 dana od dana prijema podneska. Dopisom kojim se podnesak upućuje nadležnom državnom organu na dalje

¹¹ Izvještaj o radu Odbora za predstave i pritužbe Hrvatskog sabora za 2018. godinu, str. 17 https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-07-05/143802/IZVJ_PREDSTAVKE_PRITUZBE_2018.pdf (datum pristupa 06.02.2020.)

¹² Zapisnik treće hitne sjednice Komisije za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti, održane 16.10.2014. <https://imss.dz-rs.si/imis/55f84606eb5115476210.pdf> (datum pristupa 12.02.2020.); internetska stranica Državnog zbora <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VIII&type=pmagdt&uid=8CDF5B1A841EEA2FC125832700260F6B> (datum pristupa 12.02.2020.)

¹³ Internetska stranica Državnog zbora <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/sejeDt/poDt/izbranoDt?idDT=DT006> (datum pristupa 17.02.2020.)

postupanje zatražiće se od tog organa da postupi po zahtjevu iz podneska, kao i da o svom postupanju obavijesti podnosioca i odbor.¹⁴

U 2012. godini nadležnost *Odbora za ljudska prava i slobode* Skupštine **Crne Gore** proširena je odredbom da Odbor: „razmatra i zauzima stavove po predstavkama građana i pravnih lica koje se odnose na ostvarivanje prava građana”. Nakon toga je ovaj odbor usvojio Zaključak, prema kojem predstavke i obraćanja građana i pravnih lica upućene Odboru za ljudska prava i slobode Odbor razmatra tek nakon što predstavke razmotri nadležna institucija, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a građani budu nezadovoljni postupanjem Zaštitnika po određenoj predstavi, a iz razloga „što se Odbor neće miješati u nadležnost Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i narušavati nezavisnost ove institucije, kojoj je Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda ... utvrđeno pravo građana da se za povredu prava mogu obraćati Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore.” Obraćanja građana upućena Odboru za ljudska prava i slobode, nakon što se Odbor s njima upozna, prosljeđuju se instituciji Zaštitnika, „kako bi on, shodno Zakonu o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, postupio po njima, a ukoliko se građani budu žalili na postupanje Zaštitnika, Odbor će u tim slučajevima djelovati u skladu sa svojom kontrolnom i nadzornom ulogom.”¹⁵ Prema Izvještaju o radu Odbora iz 2014. godine, Odbor je predstavke, nakon upoznavanja s njima na sjednici, odlučio prosljediti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda na razmatranje i dalje postupanje, uz zahtjev da Zaštitnik obavijesti Odbor o postupanju po tim predstavkama nakon okončanja ispitnog postupka. Osim toga, Odbor je povodom razmatranja određenih predavki pozvao na svoju sjednicu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda.¹⁶

Literatura i izvori:

Struić, G., *Pravno uređenje predavki u republici Hrvatskoj – pitanje koherentnosti normativnog okvira, potencijalni problemi u primjeni i moguća rješenja*, Pravni vjesnik, god. 34, br. 1, 2018 <https://hrcak.srce.hr/199512>

Galović, R., *Predavke i pritužbe kao sredstvo zaštite prava građana: kritički osvrt i ocjena učinkovitosti*, Pravnik, 47, 1 (95), 2014 <https://hrcak.srce.hr/135476>

Ustav Hrvatske https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_85_2422.html (datum pristupa 10.02.2020.)

Ustav Slovenije https://fotogalerija.dz-rs.si/datoteke/Publikacije/Nastajanje_slovenske_ustave/2011-lslo_Ustava_RS.pdf (datum pristupa 10.02.2020.)

Ustav Sjeverne Makedonije <https://www.sobranie.mk/content/Odluki%20USTAV/UstavSRSM.pdf> (datum pristupa 10.02.2020.)

¹⁴ Internetska stranica Narodne skupštine Srbije <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/organizacija-i-strucna-sluzba/drugi-akti-kojima-se-uredjuje-rad-sluzbe-narodne-skupstine.1516.html> (datum pristupa 12.02.2020.)

¹⁵ Zapisnik sa 44. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 27. decembra 2014. godine, str. 17-18 <http://zakoni.skupstina.me/zakoni/web/dokumenta/sjednice-radnih-tijela/923/2016-.pdf> (datum pristupa 07.02.2020.); Izvještaj o radu Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore u 2018. i prvom kvartalu 2019. godine <http://zakoni.skupstina.me/zakoni/web/dokumenta/sjednice-radnih-tijela/2286/5783-00-63-8-19-.pdf> (datum pristupa 07.02.2020.)

¹⁶ Zapisnik sa 44. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 27. decembra 2014. godine, str. 19-21

Ustav Srbije <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/70-100028/ustav-republike-srbije>
(datum pristupa 10.02.2020.)

Ustav Crne Gore <http://www.skupstina.me/images/dokumenti/ustav-crne-gore.pdf> (datum pristupa
10.02.2020.)

Poslovnik Hrvatskog sabora <https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/inline-files/Poslovnik%20Hrvatskoga%20sabora%20-%20procisceni%20tekst%202018.pdf>

Zakon o Narodnoj skupštini Srbije https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_narodnoj_skupstini.html

Poslovnik Narodne skupštine Srbije [http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-vazna-dokumenta/poslovnik-\(precisceni-tekst\)/ceo-poslovnik-\(precisceni-tekst\).1423.html](http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-vazna-dokumenta/poslovnik-(precisceni-tekst)/ceo-poslovnik-(precisceni-tekst).1423.html)

Poslovnik Skupštine Crne Gore http://www.skupstina.me/images/dokumenti/Poslovnik_-_pre%C4%8Di%C5%A1%C4%87eni_tekst.pdf

Odluka o osnivanju i nadležnostima radnih tijela Državnog zbora Slovenije (Službeni list Slovenije br. 58/18) <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2018-01-2878/odlok-o-ustanovitvi-in-nalogah-delovnih-teles-drzavnega-zbora-odundtdz-6>

Izvještaj o radu Odbora za predstavke i pritužbe Hrvatskog sabora za 2018. godinu https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-07-05/143802/IZVJ_PREDSTAVKE_PRITUZBE_2018.pdf

Izvještaj o radu Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore u 2018. i prvom kvartalu 2019. godine <http://zakoni.skupstina.me/zakoni/web/dokumenta/sjednice-radnih-tijela/2286/5783-00-63-8-19-.pdf>

Zapisnik treće hitne sjednice Komisije za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora Slovenije, održane 16.10.2014. godine <https://imss.dz-rs.si/imis/55f84606eb5115476210.pdf>

Zapisnik sa 44. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 27. decembra 2014. godine, <http://zakoni.skupstina.me/zakoni/web/dokumenta/sjednice-radnih-tijela/923/2016-.pdf>

Internetska stranica Državnog zbora Slovenije <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/ODrzavnemZboru/KdoJeKdo/DelovnoTelo?idDT=DT006> ; <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VIII&type=pmagdt&uid=8CDF5B1A841EEA2FC125832700260F6B> ; <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/sejeDt/poDt/izbranoDt?idDT=DT006>

Internetska stranica Parlamenta Sjeverne Makedonije https://www.sobranie.mk/rabotni-tela-2016-2020-ns_article-postojana-anketna-komisija-za-zashtita-na-slobodite-i-pravata-na-gragjaninot-16.nsp

Internetska stranica Narodne skupštine Srbije <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-organizacija-i-strucna-sluzba/drugi-akti-kojima-se-uredjuje-rad-sluzbe-narodne-skupstine.1516.html>